

[Fuglsang.]

stå jord, er det ikke alene udtryk for et ønske om at gøre århundreders uret god igen, men det sker også med henblik på den nuværende situation og med henblik på at skaffe erstatningsjord til dem, der mister deres ejendomme ved, at militæret eksproprierer.

Det er som bekendt ikke husmænd og småbrugere, der ønsker den udvikling, vi er inde i. De folk, der i tide og utide bryster sig af at have folkets tilslutning til Atlantpolitikken, burde en gang lytte til røsterne derude fra landet, ikke mindst til, hvad der siges på husmændenes landsdelsmøder og lokale møder.

Det er ikke de mindre brug, men i høj grad de store ejendomme, der har økonomisk gevinst af hele krigspolitikken. I så henseende taler forrentningsprocenten og indtægtsudviklingen sit meget klare sprog. I 1938—39, umiddelbart før krigen, lå husmandsbrugets årsinstægt på 1 800 kr. I 1944—45, altså i det sidste krigsår, var den 3 600 kr., og i 1949—50, efter at Marshallhjælpen og krigskonjunkturerne var begyndt at virke, 5 500 kr. For gårde på 50—100 ha var indtægterne i de samme år 4 500 kr., 16 000 kr. og 22 600 kr. Tager man de største gårde, var deres opgivne indtægt før krigen 6 600 kr., i det sidste krigsår 32 500 kr., og efter en forbigående nedgang i 1945—47 er den nu, da krigskonjunkturerne atter er kommet i højsædet, 53 700 kr.

Den overlegenhed, som storbruget i øjeblikket bryster sig af, skyldes jo ikke større produktion pr. hektar, men er en direkte følge af hele den prispolitik, der følger i krigskonjunkturerens spor.

Men når det nu er sådan, var det så ikke på sin plads, at netop disse kredse ikke blot profiterede ved krigspolitikken, men også var med til at bære dens byrder, bl. a. ved at der førtes en politik, så det blev dem, der kom til, omend indirekte, at stille den jord til rådighed, det koster. Men dette kan ikke ske, uden at de udsættes for ekspropriation.

Derfor må læren af de senere års udvikling være, at statshusmandsloven må revideres og ekspropriationsprincippet gennemføres, nu da ikke mindst militærets fremfart har gjort det nødvendigt og samtidig vist, at det i høj grad er muligt. Med fuld ret ser tusinder af unge sådan på det, at kan man af militære grunde ekspropriere hedehusmandens lod — så fattig den end er, er den dog hans hjem —, så må man med endnu større ret kunne ekspropriere så meget af

herremandens jord, at husmændene bliver i stand til, som vi siger i vort forslag, at videreføre deres livs- og arbejdsforhold under samme vilkår, som de havde indtil ekspropriationen.

Kan man ved ekspropriation skaffe plads til krigsforberedelser, så kan man også uden at komme på kant med grundloven gøre det, hvor det gælder det uendelig meget større: skaffe plads til den arbejdende landbougdoms fredelige sysler, skaffe tusinder af vore unge en fremtid.

Med disse bemærkninger anbefaler jeg det af mit parti stillede forslag til beslutning til hurtig og forhåbentlig velvillig behandling.

Fiskeriministeren (Knud Rée): De fleste af de betragtninger, som det ærede medlem hr. Fuglsang fremsatte, havde jo ikke meget med det fremsatte forslag til beslutning at gøre. Jeg for mit vedkommende skal bestræbe mig for at henholde mig til det fremsatte forslag til beslutning, idet jeg dog gerne indledningsvis vil gøre den bemærkning, at det ærede medlems beklagelser over, at de forsvarsforanstaltninger, som det er nødvendigt for Danmark at gennemføre, også går ud over det dyrkede areal, naturligvis ikke er udtryk for en speciel kommunistisk følelse, men en følelse, som deles af alle.

Der er jo i den danske lovgivning åbnet adgang for staten eller kommunerne til at foretage ekspropriationer til en lang række samfundsmæssige formål: anlæg af veje og jernbaner, udvidelse af kirkegårde og havne, anlæg af skoler og idrætspladser, ekspropriationer af naturfredningshensyn o. s. v., o. s. v. Når man ved dette, er den første tanke, der naturligt melder sig ved læsningen af dette beslutningsforslag, derfor, hvilken særlig begrundelse der kan anføres for, at landmænd og andre, der specielt rammes af de militære ekspropriationer, skal gives en særlig retsstilling, som man, hvis forslaget gennemførtes, vel rigtigst burde lade komme enhver ejendomsbesidder, der rammes af det offentliges ekspropriationer, tilgode.

Grundlovens § 80 sikrer efter sit indhold borgerne, der for almenvellets skyld må afstå deres ejendomme, ret til fuld erstatning. Dette har altid i teori og praksis været forstået som en ret til erstatning for det litte økonomiske tab, d. v. s. en pengeerstatning, og der ses mig bekendt ikke i ekspropriationslovgivningen at være tilfælde, hvor man har forpligtet den eksproprierende myndighed til at yde borgerne en naturalerstatning af den art, som det foreliggende